

Литвиненко В.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Чернігівського національного технологічного
університету*

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЗА РАХУНОК ФОНДІВ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

Соціальні послуги, як вид соціального захисту, надаються через різні організаційно-правові форми. Залежно від форми надання соціальні послуги можна поділити на: страхові, державні та недержавні.

Законодавством передбачено такі види соціального страхування: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; медичне страхування, інші види страхування, передбачені законами України [1]. Відповідно соціальні послуги, які надаються через зазначені види соціального страхування, є страховими, на відміну від тих послуг, які надаються за рахунок державного бюджету.

Видами соціальних послуг за Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" від 2 березня 2000 року та Законом України "Про зайнятість населення" від 5 липня 2012 року є: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, у тому числі у навчальних закладах державної служби зайнятості, на підприємствах, в установах, організаціях; профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні, у тому числі завдяки організації громадських робіт для безробітних у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; надання роботодавцям, які працевлаштовують громадян, зазначених у ч. 1 ст. 14 Закону України "Про зайнятість населення", компенсації відповідно до ст. 26 Закону України "Про зайнятість населення"; надання роботодавцям – суб'єктам малого підприємництва, які працевлаштовують безробітних, компенсації відповідно до ст. 27 Закону України "Про зайнятість населення"; надання громадянам віком старше 45 років, страховий стаж яких становить не менше 15 років, ваучера для підтримання їх конкурентоспроможності за допомогою перепідготовки, спеціалізації, підвищення кваліфікації за професіями та спеціальностями для пріоритетних

видів економічної діяльності; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням [2]. Проте, на думку автора, не всі передбачені законодавством соціальні послуги можна вважати такими. Так, заходи, пов'язані з наданням роботодавцям різних видів компенсацій, ніякого відношення безпосередньо до осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, не мають, оскільки виплачуються з метою заохочення роботодавців за виконання норм чинного законодавства про працевлаштування осіб, які неконкурентоспроможні на ринку праці. Соціальні ж послуги мають адресну направленість і надаються безпосередньо особам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

За загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, надаються такі види матеріального забезпечення та соціальних послуг: 1) допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною); 2) допомога по вагітності та пологах; 3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві); 4) забезпечення оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, до дитячих оздоровчих закладів, утримання санаторіїв-профілакторіїв, надання соціальних послуг у позашкільній роботі з дітьми, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків) [3].

З перерахованих вище видів соціального захисту до соціальних послуг можна віднести забезпечення оздоровчих заходів (оплата путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їх сімей, до дитячих оздоровчих закладів, утримання санаторіїв-профілакторіїв, надання соціальних послуг у позашкільній роботі з дітьми, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків).

Для забезпечення відновлення здоров'я застрахована особа та члени її сім'ї мають право на отримання санаторно-курортного лікування, оздоровлення у спеціалізованих оздоровчих закладах (у тому числі дитячих) у межах асигнувань, установлених бюджетом відповідного Фонду на зазначені цілі, та в порядку і на умовах, визначених правлінням відповідного Фонду.

Статтею 21 Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" від 23 вересня 1999 року передбачаються соціальні послуги та виплати, які здійснюються та відшкодовуються Фондом соціального страхування від нещасних випадків.

У разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний у встановленому законодавством порядку:

- 1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні: а) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності; б) одноразову допомогу у разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого; в) щомісяця грошову суму у разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого; г) пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; д) пенсію у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; є) допомогу дитині відповідно до статті 9 зазначеного Закону;
- 2) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість пов'язаних з цим ритуальних послуг відповідно до місцевих умов;
- 3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому в разі настання нещасного випадку, швидкої допомоги в разі потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;
- 4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;
- 5) забезпечити потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повний обсяг постійно доступної, раціонально організованої медичної допомоги, яка повинна включати: а) обслуговування вузькопрофільними лікарями та лікарями загальної практики; б) догляд медичних сестер удома, в лікарні або в іншому лікувально-профілактичному закладі; в) акушерський та інший догляд удома або в лікарні під час вагітності та пологів; г) утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі; д) забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригуючими виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування; б) вжити всіх необхідних заходів для підтримання, підвищення та відновлення працездатності потерпілого;
- 7) забезпечити згідно з медичним висновком домашній догляд за потерпілим, допомогу у веденні домашнього господарства, сприяти наданню потерпілому, який проживає в гуртожитку, ізольованого житла;
- 8) відповідно до висновку лікарсько-консультаційної комісії або медико-соціальної

експертної комісії проводити навчання та перекваліфікацію потерпілого у власних навчальних закладах або на договірній основі в інших закладах перенавчання інвалідів, якщо внаслідок ушкодження здоров'я або заподіяння моральної шкоди потерпілий не може виконувати попередню роботу; працевлаштовувати осіб із зниженою працездатністю; 9) організовувати робочі місця для інвалідів самостійно або разом з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування чи з іншими заінтересованими суб'єктами підприємницької діяльності; компенсувати при цьому витрати виробництва, які не покриваються коштами від збуту виробленої продукції, за рахунок Фонду; 10) у разі невідкладної потреби подавати інвалідам разову грошову допомогу, допомогу у вирішенні соціально-побутових питань за їх рахунок або за рішенням виконавчої дирекції Фонду та її регіональних управлінь – за рахунок Фонду; 11) організовувати залучення інвалідів до участі у громадському житті [4].

Очевидним, що із зазначеного переліку до соціальних послуг відносяться всі, крім тих видів соціального захисту, що передбачені у першому пункті.

За Законом України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” від 9 липня 2003 року, до соціальних послуг належить допомога на поховання пенсіонера [5]. Однак зазначений вид соціального захисту не є соціальною послугою, а відноситься до такого його виду, як соціальна допомога.

Щодо соціальних послуг через систему медичного страхування, варто зазначити, що нині відсутній нормативно-правовий акт, який визначає правову основу запровадження такого, а проекти законів у цій галузі не містять переліку видів соціальних послуг.

Література

1. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 2 березня 2000 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18 січня 2001 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які

спричинили втрату працездатності : Закон України від 23 вересня 1999 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46-47. – Ст. 403.

5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №. 49-51. – Ст. 376.

Литвиненко, В.М. До питання про соціальні послуги за рахунок фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування [Текст] / В.М. Литвиненко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 305-309.